

tosta (Uusi testamentti nykysuomeksi) valmisteltaessa jouduin pohtimaan myös relatiivilauseiden pilkutusta, koska mielestäni luettavuutta oli välimerkityksenkin osalta pyrittävä parantamaan. Eriytyisen häiritseviltä pilkut tuntuivat sellaisten rajoittavien relatiivilauseiden edellä, joiden rajalla relatiivikonstruktiona ovat esim. *se joka, ne jotka, jokainen joka*; uskonnollisessa kielessä näitä on paljon ja ne ovat usein generaalisessa yhteydessä: »Anna sille joka sinulta pyytää, äläkä kieltäydy antamasta lainaksi» (Matt. 5:42). Pilkkujen käyttäminen virallisen käännöksen mukaisesti katkoisi pahoin tekstiä. Paljon on myös tapauksia, joissa korrelaatin lähellä on eksplisiittinen determinatiivi: »En tee sitä hyvää mitä tahtoisin, vaan sitä pahaa mitä en tahdo» (Room. 7:19). (Virallinen käännös: »sillä sitä hyvää, mitä minä tahdon, minä en tee, vaan sitä pahaa, mitä en tahdo, minä teen».)

Edellä käsitellyissä tapauksissa voidaan pilkutusta vähentää nykyistenkin sääntöjen perusteella esim. liiallisen katkonaisuuden välttämiseksi (Kielikello 2 s. 9), vaikkei yksityiskohtaisia neuvoja olekaan annettu. Katkonaisuuden välttäminen on näissä tapauksissa kuitenkin juuri restriktiivisen relatiivilauseen ja sen korrelaatin välisen ilmeisen kiinteän sidoksen huomioon ottamista. Vahvalta yhteys korrelaattiin tuntuu myös silloin, kun vastena on vaikkapa kvantifikaattori *kaikki*, jolloin implisiittinen determinatiivi on helposti ajateltavissa konstruktion osaksi: »Ihmisen Poika lähettää enkelinsä, ja he keräävät pois hänen valtakunnastaan kaikki jotka viettelevät toisia, ja kaikki pahantekijät» (Matt. 13:41). *Kaikki jotka = ne kaikki jotka*. Aina ei rajoittavan relatiivilauseen erottaminen selittävästä kuitenkaan ole näin yksinkertaista, koska selviä kriteerejä ei ole olemassa (vrt. Terho Itkonen, Vir. 2/1974 s. 214).

Restriktiivisissäkin tapauksissa luopuisin pilkusta vain relatiivilauseen edellä, koska Kiparskyn suosittamassa muodossa säännön soveltaminen varmasti toisi epä-

Relatiivilauseen pilkutuksesta

Valentin Kiparsky esittää (Vir. 3/1974 s. 284—285) fennistien harkittavaksi relatiivilauseen pilkutuksen muuttamista: rajoittavat 1. restriktiiviset jäisivät kokonaan pilkuitta, mutta selittävät, deskriptiiviset, säilyttäisivät pilkkunsa. Asiaa on kyllä ennenkin pohdittu, mutta Kielitoimisto on päätenyt kielteiseen tulokseen (Kielikello 2 s. 9). Jyrkkänä muutoksena pitää pilkun poisjättöä relatiivilauseen edeltä myös Terho Itkonen (Vir. 1972 s. 283). Hän pitää käytäntöä ilmaisukykyisenä, mutta katsoo mekaanisen pilkutuksen olevan helpommin omaksuttavissa. En kuitenkaan malta olla vielä paluumattana asiana.

Uuden testamentin nykykielistä lai-

selvyyttä. Kielitoimiston ohjeissakin todetaan puhekielenomaista tyyliä selviteltäessä, että sivulauseen lopun merkitseminen on selvyyden kannalta tärkeää; alunhan konjunktio tai relatiivi- tai kysymyspronomini tai -adverbi jo ilmaisee. Nykyinen käytäntö saa kuitenkin kannatusta: »Ja kun sivulauseen lopussa on pilkku, on loogista ja suositeltavaa käyttää sitä myös lauseen alussa, sillä silloin pilkut erottavat sivulauseen muusta virkkeestä molemmin puolin, niin kuin sulkumerkit tai ajatusviivat.» (S. 7.) Kun sovelletaan mekaanista pilkutusta, pilkut tosiaan toimivat sulkumerkkien tai ajatusviivojen tapaan ja turhaan katkaisevat restriktiivisten relatiivilauseiden ja korrelaatin välisen kiinteän sidoksen. Kun relatiivipronomini joka tapauksessa osoittaa lauseiden rajan, jäisi pilkun tehtäväksi uuden käytännön mukaan ilmoittaa sidoksen irrallisuudesta, ts. deskriptiivisestä relatiivilauseesta.

On tietysti tarkkaan harkittava, kannattaako tätä melko mutkikasta kohtaa pilkkusääntöihin edes suosituksen luonteisena liittää, mutta harjaantuneiden asiaproosan kirjoittajien olisi varmaan hyvä tietää asiasta. Taitava pilkunkäyttö synnyttäisi tältäkin osin luettavampaa ja ilmaisukykyisempää tekstiä. Yksiselitteinen relatiivilauseen laadun määrittely on vaikeaa, koska selviä muodollisia kriteerejä ei ole; meillähän relatiivipronominien distribuutio on erilainen kuin esim. englannissa. Meillä pronominit *joka* ja *mikä* käyvät sekä restriktiivisiin että deskriptiivisiin lauseisiin. Sisällöllisiä kriteerejä saataisiin kuitenkin ensi hätään esim. Penttilän (Vir. 1954 s. 419—422) ja Tuomikosken (Asemoisilmaustemme luokittelusta, Suomi 114:4 s. 63—64) luonnehdinnoista: restriktiivisen lauseen sidos on kiinteämpi, ja vain deskriptiivisen relatiivilauseen voi luontevasti korvata itsenäisellä päälauseella. Ainakin pronominvasteiset tapaukset (*se joka* jne.) sietäisi oikein luvanvaraisesti jättää pilkkujansa vaille.

M. K. Suojanen